

تعاون، سال بیست و یکم، دوره جدید، شماره ۴، زمستان ۱۳۸۹

عوامل مؤثر بر گرایش دانشجویان دانشگاه‌های تبریز به عضویت در تعاونیه‌های اشتغالزا

دکتر مظفرالدین شهبازی^۱، فاطمه قربانی^۲

تاریخ دریافت: ۸۹/۸/۵ تاریخ پذیرش: ۸۹/۱۰/۱۱

چکیده

یکی از رهنمودهای کلی در جهت کاهش نرخ بیکاری، ایجاد اشتغال و مشارکت مردم در فعالیتهای اقتصادی و گسترش تعاونیهاست. فعال کردن بخش تعاونی با اتکا به توان علمی فارغ التحصیلان دانشگاهها، زمینه را برای حضور در بازارهای جهانی و گشودن مرزهای اقتصادی بیش از پیش فراهم خواهد کرد. بنابراین در میان سه بخش تعاونی، دولتی و خصوصی، شرکتهای تعاونی می‌توانند بستر مناسبی برای اشتغال فارغ التحصیلان و جذب آنها باشند. در این پژوهش سعی شده است گرایش گروه‌های دانشجویی به تعاونیهای اشتغالزا و عوامل مؤثر بر آن در دو دانشگاه آزاد و دولتی تبریز در سال ۱۳۸۹ بررسی شود. بدین منظور ضمن آشنایی با تعاونی و نظریه‌های مرتبط با آن، حجم نمونه با استفاده از فرمول

---

۱. عضو هیئت علمی دانشگاه آزاد اسلامی واحد زنجان e-mail : Mshahbazi77@yahoo.com

۲. کارشناس ارشد علوم اجتماعی دانشگاه آزاد اسلامی واحد زنجان

e-mail: fateme.qorbani@yahoo.com

کوکران ۳۷۸ نفر (دانشگاه آزاد) و ۳۷۶ نفر (دانشگاه دولتی) با روش نمونه‌گیری طبقه‌ای و تصادفی سیستماتیک به دست آمد. در این تحقیق از دو روش اسنادی و پیمایشی جهت گردآوری اطلاعات استفاده شده است. داده‌ها نیز با نرم افزار SPSS مورد پردازش قرار گرفت. نتایج حاصل از این پژوهش نشان می‌دهد که بین متغیرهای مستقل (مشارکت اجتماعی، اعتماد اجتماعی، انسجام اجتماعی، ارضای نیازها و ویژگی‌های فردی) و متغیر وابسته (گرایش گروه‌های دانشجویی به تعاونی‌های اشتغالزا) رابطه معنی‌داری وجود دارد. همچنین بین دو گروه مورد بررسی (دانشجویان دانشگاه آزاد و دولتی) به لحاظ گرایش به عضویت در تعاونی‌های اشتغالزا، با اطمینان بالای ۰/۹۹ درصد، تفاوت معنی‌داری وجود دارد که این میزان گرایش در بین دانشجویان دانشگاه آزاد بالاتر از دانشجویان دانشگاه دولتی است.

کلیدواژه‌ها:

تعاونی‌های اشتغالزا، اعتماد اجتماعی، مشارکت اجتماعی، انسجام اجتماعی، ارضای

نیازها

مقدمه

تعاونی‌ها شرکتهای اقتصادی اخلاق‌محورند که در سایه مشارکت گروهی، هدف تحقق عدالت اجتماعی را با حذف واسطه‌ها و کارفرمایان دنبال می‌کنند. در واقع تعاونی‌ها با ایجاد شبکه توزیع یکپارچه و وسیع، بر بازار حاکمیت می‌یابند و قیمت‌های نامتعادل را از طریق رقابت منطقی (تولید و توزیع مستقیم) تعدیل می‌کنند. تعاونی‌های تولیدی هم، علاوه بر پیگیری اهداف اقتصادی و مالی، با کارآفرینی و ایجاد فرصت شغلی برای اعضای خود، در زمینه تعمیم و ترویج بعد اجتماعی و فرهنگی تعامل در کار، همیاری، خودباوری، مسئولیت‌پذیری و دگرخواهی در بین آحاد جامعه فعال می‌باشند. یکی از راه‌های عملی در جهت کاهش نرخ بیکاری به خصوص در میان قشر تحصیل‌کرده دانشگاهی، تعاون و همکاری میان افراد در قالب شرکتهای تعاونی است. تعاونی‌ها در ایجاد اشتغال، کاهش نرخ تورم، توسعه مشارکتهای

جمعی و تأمین عدالت اجتماعی و اقتصادی نقش مؤثری دارند. در مقایسه با تشکلهای دولتی، تعاونیها دارای بهره وری بیشتر و ضایعات کمترند و در مقایسه با بخش خصوصی از مردمسالاری اقتصادی و توزیع عادلانه ثروت و درآمد برخوردارند. بنابراین در میان سه بخش تعاونی، دولتی و خصوصی (در نظام اقتصادی)، تعاون و شرکتهای تعاونی می توانند بستر مناسبی برای اشتغال فارغ التحصیلان و جذب آنها باشند (طهماسبی گنجور و همکاران، ۱۳۸۴، ۲۲). موضوع بازار کار در اقتصاد ایران به دلایل مختلف اقتصادی و اجتماعی حکایت از عدم تعادل دارد به طوری که طی دهه اخیر عرضه نیروی کار بر تقاضای آن فزونی داشته و این شکاف به تدریج افزایش یافته که نتیجه آن بحران بیکاری و نبود اشتغال مناسب برای نیروی کار به ویژه جوانان و فارغ التحصیلان دانشگاهی بوده است. بر همین اساس یکی از مقولات مهم که در چارچوب سیاستهای فعال بازار کار مد نظر اکثر کشورهای جهان بوده، برنامه های خوداشتغالی و اعتبارات خرد برای رویارویی با بیکاری است (قویدل، ۱۳۸۷، ۲۷).

اهداف تحقیق

هدف کلی تحقیق عبارت است از: ارزیابی گرایش گروههای دانشجویی دانشگاه های تبریز به عضویت در تعاونیهای اشتغالزا و عوامل مؤثر بر آن. اهداف جزئی نیز عبارتند از:

- ارزیابی نقش تعاونیهای اشتغالزا در اشاعه فرهنگ مشارکت در جامعه؛
- ارزیابی نقش تعاونیهای اشتغالزا در کاهش آسیبهای اجتماعی (بیکاری، فقر و...)
- ارزیابی نقش تعاونیهای اشتغالزا در بهبود شرایط اجتماعی (توزیع بهتر ثروت در جامعه، برقراری عدالت اجتماعی و کاهش فاصله طبقاتی).

پیشینه تحقیق

از جمله مطالعات صورت گرفته مرتبط با موضوع تحقیق می توان به موارد زیر اشاره

کرد:

عسگری (۱۳۷۹) در تحلیلی بر وضعیت اشتغال در کشور اولین قدم در راه بررسی مشکلات را ایجاد تعاونی برای اشتغال فارغ التحصیلان دانشگاهها دانست.

یکی از تحقیقات در مورد زمینه یابی ایجاد تعاونیهای مولد و اشتغال زا با تأکید بر اشتغال فارغ التحصیلان دانشگاه ها و مراکز آموزش عالی (که در ۲۸ استان کشور به صورت طرحهای پژوهشی به اجرا درآمد و از جمعبندی نتایج آنها یک گزارش ملی در سال ۱۳۸۰ منتشر گردید) مطالعه کاتب (۱۳۸۰) در مورد زمینه یابی تشکیل تعاونیهای مولد و اشتغالزا برای جوانان با تأکید بر اشتغال دانشجویان و فارغ التحصیلان دانشگاههای آذربایجان شرقی می باشد. هدف اصلی از اجرای این طرح، بررسی و شناسایی زمینه ها و پتانسیلهای اقتصادی و اجتماعی موجود در این استان برای انجام طرحهای تولیدی و خدماتی و ایجاد اشتغال برای فارغ التحصیلان دانشگاه ها و در نهایت توسعه کمی و کیفی بخش تعاون می باشد.

بنی فاطمه (۱۳۸۱) در بررسی نقش شرکتهای تعاونی بهداشتی و درمانی آذربایجان شرقی در اشتغال فارغ التحصیلان رشته های پزشکی و کاهش تصدی گری دولت به نتایج زیر دست یافت: کاهش تصدی گری دولت با شناسایی نقش تعاونیهای خدمات بهداشتی و درمانی، تأثیر این نوع تعاونیها در رفع معضل بیکاری جوانان و دانش آموختگان رشته های علوم پزشکی و تأثیر در ارائه خدمات و ساخت و ساز در راستای کاهش تصدی گری دولت و هزینه های آن.

مبانی نظری

از جمله نظریه پردازها و اجتماعيون تعاون طلبی که از آنها با عنوان سوسیالیست های تخیلی یاد می شود، رابرت اون، لویی بلان، شارل فوریه، سن سیمون، پرودون، ویلیام کینگ و فیلیپ بوشه می باشند. از وجوه اشتراک این گروه از متفکران، تأکید آنها بر همکاری و تعاون، مساوات طلبی، مخالفت با مالکیت خصوصی و... است. از آنجا که اکثر آنها معتقد بودند علل نابسامانی های اجتماعی و اقتصادی را باید در رقابت جستجو کرد، تنها راه مقابله و پیروزی در

این رقابت را تعاون و اقدام جمعی افراد می دانستند و بنابراین تغییرات بنیادی در نظام اجتماعی و اقتصادی خود را لازم می دانستند. برای مثال لویی بلان معتقد است برای جلوگیری از رقابت و عوارض وخیم آن باید نظام اقتصادی را بر مبنای نقیض آن یعنی بر پایه همکاری و تعاون استوار ساخت. وی اظهار می داشت در بطن نظامهای مبتنی بر فردگرایی این مشکلات نهفته است و در نتیجه، از راه حذف مالکیت خصوصی، رقابت ریشه کن می شود و مشکلات از میان می روند. او برای رسیدن به هدف فوق طرح کارگاه های اجتماعی^۱ را مطرح نموده است. همچنین رابرت اون با ایجاد دهکده تعاونی و شارل فوریه با تأسیس جوامعی به نام فالانستر، اقدامات مؤثری را در این راه انجام دادند. در زمینه اعتماد اجتماعی نظریه های پارسونز، وبر، زیمل، گیدنز و جانسون، در زمینه مشارکت اجتماعی نظریه هایی همچون اوکلی، کلندرمن، کلی و برین لینگر، گائوتری، هانتینگتون و نلسون، وبر، پارسونز و غیره، در زمینه انسجام اجتماعی دیدگاه های پاتنام، چلبی و از کیا و در نهایت در مورد متغیر ارضای نیازها، دیدگاه های رفیع پور، چلبی، مرتن و مازلو مورد توجه قرار گرفتند.

نظریه میدانی کورت لوین رفتار انسانی را تابع عوامل مختلف و به هم وابسته می داند. لوین این عوامل را به دو گونه تقسیم می کند: خصوصیات شخصی و خصوصیات محیطی که هر یک از این عوامل در گرایش افراد به تعاونیها می تواند دخیل باشد.

طبق دیدگاه دیوید جانسون، برای ایجاد ارتباطات اجتماعی شخص باید بتواند فضای آکنده از اعتماد ایجاد کند که در نتیجه این امر ترسهای خود و دیگری از طرد شدن کاهش امید به پذیرش، حمایت و تأیید افزایش می یابد. جانسون با مبنای نظری صور کنش و ارتباط، اعتماد را برای رشد و گسترش روابط ضروری می داند. وی مبنای اعتماد را صراحت، سهیم کردن، پذیرش، رفتار قابل اعتماد، حمایت، تمایلات همکاری جویانه و رفتار مبتنی بر اعتماد می داند. طبق نظر جانسون می توان گفت که اگر مسئولان و اعضای تعاونیها در انجام کار، صداقت و صراحت داشته باشند و فضای تعاونی به گونه ای باشد که همه افراد در آن با

یکدیگر همکاری داشته باشند و مسئولان به دیدگاه‌ها و ایده‌های اعضای تعاونی بها بدهند، در نتیجه همه اعضا از اهداف سازمان حمایت می‌کنند و تمایلات همکاری جویانه از خود نشان می‌دهند. چنین فضایی بستر مناسبی برای دیگر افراد جهت گرایش به تعاونیها فراهم خواهد کرد.

به نظر پارسونز، ارزشهای فرهنگی و اجتماعی هستند که در عمل، شرایط ساختی کنش اجتماعی را تشکیل می‌دهند و به عبارت دیگر کنشهای افراد جامعه تحت تأثیر ارزشهای فرهنگی موجود در آن جامعه است. به باور وی، الگوهای جهتگیری ارزشی که به وسیله کنشگر در زمان اجتماعی شدن به دست می‌آید، تا اندازه زیادی نتیجه کارکرد ساختار بنیادی و ارزشهای مسلط نظام اجتماعی است. ارزشهای اجتماعی در همه حال از خارج بر افراد تحمیل نمی‌شود بلکه در تعاملاتشان با جامعه ایجاد می‌گردد. به طور کلی پارسونز جبری بودن کنش اجتماعی را رد می‌کند و معتقد است کنش بر خلاف رفتار، اساساً ارادی است. در عین حال کنش اجتماعی جنبه عقلانی دارد و افراد همواره غایت و هدفی را در رفتار خود دنبال می‌کنند. از آنجا که یکی از ارزشهای مسلط جامعه ما تعاون و همیاری در جامعه است، بنابراین یکی از مهمترین عوامل مؤثر در کنشهای جمعی مشارکت در تعاونیهاست.

به نظر دورکهایم یکی از عناصر عمده یکپارچگی، پهنه میدان عمل متقابل اعضای گروه با یکدیگر است. برای مثال، اشتراک در آیینهای مذهبی، اعضای گروههای مذهبی را به فعالیتهای مشترک پیوند دهنده می‌کشانند. در یک سطح دیگر فعالیتهای کاری ای که مبتنی بر وظایف متمایز ولی مکمل باشد، کارگران را به گروه کاری پیوند می‌دهد. فراوانی عمل متقابل الگودار، گواه بردرجه یکپارچگی ارزشی گروه است. جمعیهایی که درجه توافقتشان بالاست، در مقایسه با گروههایی که توافق گروهی شان ضعیف است، رفتار انحرافی کمتری دارند (کوزر، ۱۳۸۶، ۱۹۰). دورکهایم معتقد به دو نوع همبستگی شامل مکانیکی (مبتنی بر باور مشترک) در جوامع ابتدایی و ارگانیک (مبتنی بر تنوع فزاینده و پیشرفته تقسیم کار) در جوامع مدرن می‌باشد. او بعدها این نظرش را تعدیل و تأکید نمود که حتی نظامهای برخوردار از همبستگی ارگانیک بسیار پیشرفته نیز باید بر پایه یک ایمان مشترک یا وجدان جمعی قرار

گیرند. او معتقد بود بدون یک چنین اعتقادات مشترک، هر جامعه ای چه جدید چه ابتدایی محکوم به تباهی و فروپاشی است. بنابراین افزایش همبستگی ارگانیک در جوامع مدرن، افزایش گرایش به فعالیتهای تعاونی را در پی خواهد داشت ضمن اینکه خود تعاونیها را هم می توان به عنوان وسیله ای برای تحقق این همبستگی در جوامع مدرن قلمداد نمود و از این طریق طبق نظر دورکهایم از بروز رفتارهای انحرافی جلوگیری کرد. از سوی دیگر تقویت بسترهای لازم جهت افزایش انسجام اجتماعی، سبب توسعه تعاونیها و در نهایت کاهش آسیبهای اجتماعی خواهد شد. مازلو روانشناس انسانگرا نیز تنهایی و انزوا و ریشه در جامعه نداشتن را از دردهای انسان می داند و براین باور است که انسان از نظر روانی نیازمند گروه است. او می گوید انسانها می خواهند با داشتن روابط صمیمی با دیگران بر احساسات شایع از خود بیگانگی و تنهایی و غربت و بی همدلی - که بر اثر مشغله های فراوان انسان به وجود می آیند - غلبه کنند (قاسمی پویا، ۱۳۸۰، ۳۲). بنابراین تعاونیها را می توان یکی از بهترین فرصتهای ارضای نیاز به شمار آورد. از آنجا که هدف این پژوهش، بررسی گرایش دانشجویان به تعاون است، از نظریه گرایش فیش باین - آیزن یا همان کنش موجه استفاده شده است. برپایه این نظریه مشارکت در تشکیل و گرایش به تعاونیها منتج از باور افراد نسبت به نتایج عملشان و انگیزه آنها برای برآوردن نیازهای خود و توقع دیگران است. در واقع اصطلاح کنش موجه را آیزن و فیش باین برای تبیین کنشهای مختلف افراد به کار بردند و به این معنی است که اکثر رفتارها به این دلیل انجام می شود که مردم به نتایج اعمال خود فکر می کنند و برای حصول به نتایج مطلوب و پرهیز از برخی نتایج نامطلوب دست به انتخاب منطقی می زنند.

نظریه گرایش فیش باین - آیزن^۱

مشهورترین نظریه را در زمینه گرایش، فیش باین و آیزن ارائه کرده اند. آنها در یافتن یک نظریه برای تعیین رفتار به نقش گرایش اشاره می کنند. به نظر آنها رفتار^۲ در پی زنجیره ای

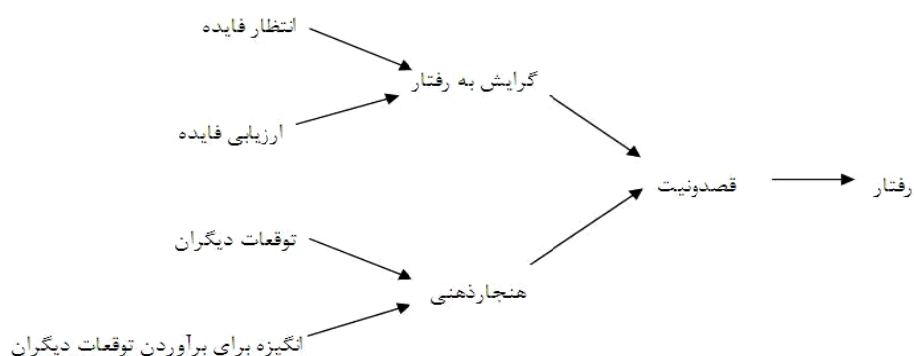
1. Fishbin & Aizen
2. Behavior

از عوامل به وجود می آید، حلقه ما قبل بروز رفتار، قصد و نیت به انجام یک رفتار است. به وجود آمدن قصد و نیت نیز به نوبه خود تابع دو متغیر دیگر است:

۱. گرایش به آن رفتار^۱

۲. هنجارذهنی^۲

متغیر اول (گرایش به آن رفتار) یک متغیر فردی و شخصی است که طی آن فرد نتیجه انجام یک رفتار یا یک پدیده را از نظر خودش ارزیابی می کند. متغیر دوم (هنجارهای ذهنی) نشاندنده نفوذ و فشار اجتماعی است که شخص آن را برای انجام یک کار (رفتار) احساس و درک می کند. در نمودار ۱ رابطه این متغیرها با رفتار را می توان مشاهده کرد.

میزان تأثیر هر یک از این ۲ متغیر (گرایش و هنجارذهنی) در به وجود آمدن قصد و نیت همیشه یکسان نیست و بستگی به شخصیت فرد و شرایط اجتماعی دارد و لذا گاهی ممکن است تأثیر گرایش بیشتر باشد و گاهی تأثیر هنجار ذهنی.

در این نظریه، گرایش رفتار به نوبه خود تابع دو عامل دیگر در نظر گرفته شده است:

۱. انتظار فایده^۳ یا باور^۴ و ۲. ارزیابی فایده^۵.

1. Attitude Toward the Behavior
2. Subjective Norms
3. Expectation of Outcome
4. Ellet
5. Evaluation of Outcome

انتظار فایده به معنی آن است که یک شخص تا چه حد از یک پدیده انتظار فایده دارد. مثلاً فردی که استفاده از تخصص و اشتغال برایش مهم است فکر می کند تشکیل یک تعاونی می تواند برای او فایده داشته باشد. ارزیابی فایده نسبتاً روشن است و طی آن شخص ارزیابی می کند که آیا آن پدیده به نظر او فایده دارد یا نه.

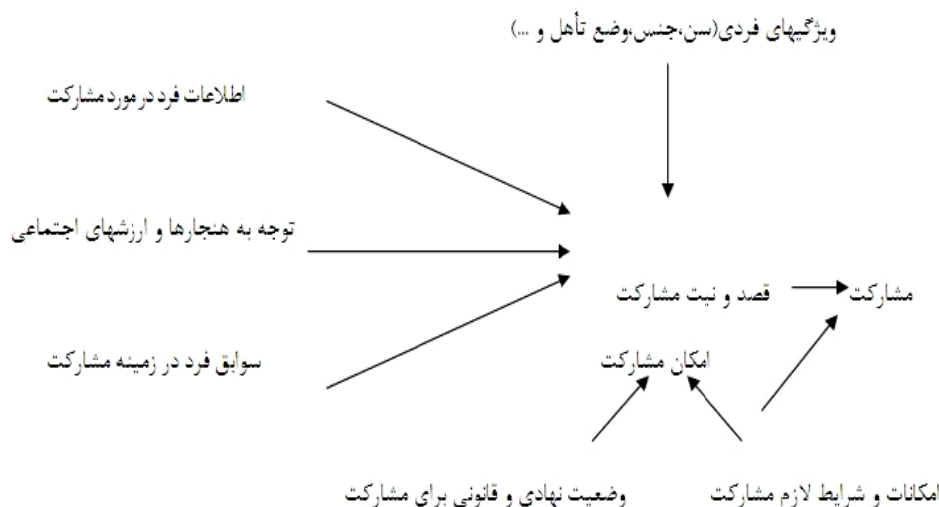
در نظریه فیش باین - آیزن متغیر هنجارذهنی منعکس کننده نفوذ و فشار اجتماعی روی یک شخص برای انجام یک رفتار است بدین معنی که شخص به این مسئله توجه دارد که تا چه حد رفتار مورد تأیید یا توییح افراد یا گروه های خاصی قرار خواهد گرفت. این متغیر خود به دو عامل دیگر تجزیه می شود:

- انتظار آنکه یک رفتار خاص از سوی دیگر افراد مهم گروه چگونه ارزیابی می شود که می توان آن را دیگران نامید.

- انگیزه پیروی از انتظارات دیگران (یعنی آیا اصلاً برای شخص A قضاوت مردم مهم است که درباره او چه می گویند یا نه). مثلاً وجود این هنجار ذهنی که فرد تحصیل کرده لزوماً باید کار اداری داشته و اصطلاحاً پشت میز نشین باشد خود یکی از موانع مهم است و دیگر اینکه ممکن است خانواده فرد و اطرافیان وی را چندان تأیید نکنند و در عوض وی را برای کسب یک کار اداری و دولتی با حقوق مشخص تشویق کنند (قمریان و همکاران، ۱۳۸۲، ۱۱-۱۲). به دلیل تمرکز بحث روی تعاونیها مفاهیم و عناوین (نمودار آیزن و فیش باین) را باید متناسب با تعاون تفسیر کرد (نمودار ۲). نخستین سازه مؤثر بر قصد مشارکت در تعاونیها، اطلاعات و آگاهی فرد است. در دومین سازه فرد اندیشه می کند که از اقدام او چه چیزی حاصل می شود؛ در واقع ارزش داوری در زمینه پیامدهای متصور برای مشارکت است.

عامل دیگری که می تواند موجد انگیزه یا مانع آن برای مشارکت باشد، سوابق فرد در زمینه مشارکت است. مشاهدات تأکید می کند افرادی که برای انجام کاری، از پیش سابقه

موفقی دارند معمولاً برای تکرار آن عمل از وضعیت بهتری برخوردارند. ویژگیهای فردی و امکانات موجود نیز در امر مشارکت مؤثرند. البته تنها قصد مشارکت برای اقدام به مشارکت کافی نیست بلکه وجود امکانات لازم نیز از شروط ضروری است. همچنین نظام قانونی و نهادی جامعه عاملی مؤثر برای مشارکت محسوب می شود (علوی تبار، ۱۳۷۹، ۱۹-۲۵).

نمودار ۲. عوامل مؤثر بر میزان مشارکت (در تعاونیها)

فرضیه های پژوهش

۱. بین ویژگیهای فردی و میزان گرایش به تعاونیهای اشتغالزا رابطه معنی داری وجود دارد.
۲. با توجه به نظریه جانسون، بین میزان اعتماد اجتماعی و میزان گرایش به تعاونیهای اشتغالزا رابطه معنی داری وجود دارد؟
۳. با توجه به نظریه پارسونز، بین میزان مشارکت اجتماعی و میزان گرایش به تعاونیهای اشتغالزا رابطه معنی داری وجود دارد؟
۴. با توجه به نظریه دورکهایم، بین میزان انسجام اجتماعی و میزان گرایش به تعاونیهای اشتغالزا رابطه معنی داری وجود دارد؟

۵. با توجه به نظریه مازلو، بین میزان ارضای نیازها و میزان گرایش به تعاونیهای اشتغالزا رابطه معنی داری وجود دارد؟

تعاریف مفهومی و عملیاتی متغیرهای وابسته و مستقل

تعریف مفهومی متغیر وابسته (گرایش گروه های دانشجویی به عضویت در تعاونیهای اشتغالزا)

گرایش: به معنی یک نظام از تمایلات، عقاید و اعتقادات یک فرد نسبت به پدیده های محیط خود می باشد. این نظام از تمایلات و ... در طول زمان در پی تأثیرات محیطی مثلاً تربیت و تجربیات به معنی وسیع آن شکل می گیرد و کم و بیش دارای دوام و قوام می باشد (رفیع پور، ۱۳۷۳، ۵). شرکت تعاونی شرکتی است متشکل از اشخاص حقیقی و حقوقی که به منظور رفع نیازمندیهای مشترک و بهبود وضع اقتصادی و اجتماعی شرکا از طریق خودیاری و کمک متقابل و غیره گردهم می آیند (طالب، ۱۳۷۹، ۱۸).

تعریف عملیاتی گرایش: شاخصهای در نظر گرفته شده طبق تعاریف ارائه شده (شامل گرایش به تعاون، مجموعه ای از افراد داوطلب، هدف مشترک، بهبود وضع اجتماعی، بهبود وضع اقتصادی، تأسیس و اداره توسط اعضای تعاونی) می باشند که بر اساس آنها گویه های مورد نظر بر پایه طیف لیکرت تنظیم شدند.

تعریف مفهومی اعتماد اجتماعی: اعتماد اجتماعی را می توان حسن ظن فرد نسبت به سایر اعضای جامعه تعریف کرد که این امر موجب گسترش و تسهیل روابط اجتماعی فرد با آنها می شود (امیر کافی، ۱۳۸۰، ۱۸). جانسون معتقد است که در یک رابطه مبتنی بر اعتماد این عناصر وجود دارند: صراحت و بازبودن، سهم کردن، پذیرش، حمایت، تمایلات همکاری جویانه، رفتار مبتنی بر اعتماد، رفتار قابل اعتماد، اعتماد کننده بودن و قابلیت اعتماد داشتن (امیر کافی، ۱۳۷۵، ۹۷).

تعریف عملیاتی اعتماد اجتماعی: بر اساس تعریف جانسون، شاخصهای صراحت و بازبودن، سهم کردن، تمایلات همکاری جویانه، اطمینان به افراد و نهادها و سازمانها تعیین و از میان آنها گویه های مربوط به متغیر استخراج شدند.

تعریف مفهومی مشارکت اجتماعی^۱: هلی مشارکت اجتماعی را به صورت مشارکت افراد در فعالیت گروه های خارج از خانواده، عرصه سیاسی و محیط کار تعریف می کند. با توجه به تعریف هلی می توان گفت مشارکت اجتماعی عبارت است از هر گونه کنش متقابل داوطلبانه، آگاهانه و جمعی افراد و گروه ها در فعالیتهای خارج از خانواده و همه گروه های فعال غیر وابسته به سازمانهای سیاسی، گروه های فساد و اتحادیه های کارگری که به صورت مشارکت رسمی و غیر رسمی مورد مطالعه قرار می گیرند (یزدان پناه و همکاران، ۱۳۸۷، ۱۳۵).

تعریف عملیاتی مشارکت اجتماعی: براساس تعریف برگرفته از هلی برای مشارکت اجتماعی، شاخصهای زیر در نظر گرفته شد: مشارکت در فعالیتهای اجتماعی و انجمنها مانند هلال احمر، گروههای ورزشی و...، مشارکت در فعالیتهای سیاسی، همکاری با مؤسسات خیریه، همکاری با گروه های دوستانه و خانوادگی. با توجه به این شاخصها گویه های مربوط به این متغیر تنظیم شدند.

تعریف مفهومی انسجام اجتماعی^۲: انسجام اجتماعی دلالت بر توافق جمعی میان اعضای یک جامعه دارد که حاصل پذیرش و درونی کردن نظام ارزشی و هنجاری یک جامعه و وجود تعلق جمعی و تراکمی از وجود تعامل در میان افراد آن جامعه است (ازکیا و غفاری، ۱۳۸۰، ۱۸۱).

تعریف عملیاتی انسجام اجتماعی: با توجه به تعریف ذکر شده، از سه شاخص گرایش نسبت به یکدیگر، میزان تعامل اجتماعی بین دانشجویان و میزان نزاع و اختلاف سیاسی استفاده شده است که گویه های مربوط به این متغیر براساس شاخصها تنظیم شدند.

تعریف مفهومی نیاز: نیاز کمبودی است که توسط فرد احساس می شود و وجود آن موجب می گردد فرد درصدد پیدا کردن راهی در جهت رفع آن برآید. مازلو معتقد است انسان از نظر روانی نیازمند گروه است. او نیازهای انسانی را نوع مخصوصی از غرائز می داند که در

---

1. Social Participation

2. Social Solidarity

حیوانات یافت نمی شود و آنها را به ۵ دسته تقسیم می کنند: نیازهای فیزیولوژیکی، تأمینی، اجتماعی، نیاز به منزلت و خویشتن یابی (هیکس و گولت دی، ۱۳۷۷، ۶۳).

تعریف عملیاتی نیاز: طبق تعریف مازلو تقسیم بندی ۵ گانه نیازها به عنوان شاخص در نظر گرفته شد و بر اساس آن گویه های مربوط به متغیر تنظیم گردید.

تعریف عملیاتی ویژگیهای فردی: ویژگیهای فردی نیز به مشخصه های بیولوژیکی و اجتماعی افراد گفته می شود. بر اساس دیدگاه کورت لوین، رفتار فرد علاوه بر خصوصیات محیطی تابع خصوصیات شخصی است (رفیع پور، ۱۳۷۴، ۵۹). در گویه های تنظیم شده متغیرهایی از قبیل: سن، جنس (مرد-زن)، رشته تحصیلی (با شاخصهای: علوم انسانی، علوم پایه، فنی و مهندسی و کشاورزی)، مقطع تحصیلی (چهار شاخص کاردانی، کارشناسی، کارشناسی ارشد و دکترا)، وضعیت تأهل (مجرد-متاهل)، وضعیت شغلی (شاغل- غیر شاغل) و درآمد سنجیده می شود که مجموعاً تحت عنوان ویژگیهای فردی آورده شده است.

روش تحقیق

در این تحقیق از دو روش اسنادی و پیمایشی^۱ جهت گردآوری اطلاعات استفاده شده است. در روش اسنادی از تکنیک فیش برداری (از میان منابع و مآخذی از قبیل کتب، مجلات، طرحهای تحقیقاتی و پایان نامه ها) و در روش پیمایشی از تکنیک مصاحبه حضوری استفاده شده که با تکمیل پرسشنامه های تحقیق، کار جمع آوری داده ها صورت گرفته است. داده ها با نرم افزار spss مورد پردازش قرار گرفته اند و با توجه به سطح سنجش متغیرها از آزمونهای مختلفی استفاده شده است. روش سنجش شاخصها برای متغیرهای وابسته و مستقل به جز متغیر مستقل ویژگیهای فردی، طیف ۵ درجه ای لیکرت می باشد. در شاخصهای ویژگیهای فردی نیز سن و درآمد با سؤالات باز و بقیه موارد با سؤالات بسته مورد سنجش قرار گرفتند.

جامعه و نمونه آماری

جامعه آماری این پژوهش را دانشجویان دانشگاه های آزاد و دولتی تبریز (به صورت گروه های دانشجویی در رشته های علوم انسانی، علوم پایه، فنی و مهندسی و کشاورزی) تشکیل می دهند که در دانشگاه دولتی تبریز با حجم ۱۷۴۵۰ نفر و در دانشگاه آزاد با حجم ۲۵۶۹۰ نفر می باشند. حجم نمونه (به صورت جداگانه برای هر دانشگاه) با استفاده از فرمول کوکران ۳۷۸ برای دانشگاه آزاد و ۳۷۶ نفر برای دانشگاه دولتی به دست آمد. بعد از برآورد حجم نمونه، در مرحله اول از روش نمونه گیری طبقه ای استفاده شد و سپس با استفاده از شیوه نمونه گیری تصادفی سیستماتیک، به تفکیک رشته های تحصیلی در هر دانشگاه فهرستی تهیه شد و مطابق آن، پرسشنامه ها بین دانشجویان منتخب توزیع گردید.

روایی و پایایی ابزار اندازه گیری تحقیق

قابلیت اعتبار (روایی)^۱: اعتباری که در این تحقیق از آن استفاده شد، اعتبار صوری^۲ بوده است. اعتبار صوری مبتنی بر داوری و قضاوت متخصصان است. همچنین علاوه بر اعتبار صوری، به منظور شناسایی دقیق اندازه گیری از اعتبار سازه^۳ نیز استفاده گردید. در این شیوه، ارزیابی نتیجه برحسب مطابقت آن با انتظارات نظری صورت می گیرد (دواس، ۱۳۸۷، ۶۴).
تحلیل عاملی گویه های متغیر وابسته (گرایش به عضویت در تعاونیهای اشتغالزا) با استفاده از نرم افزار spss نشان داد که مجموع این گویه ها بارعاملی ۶۷/۹۴۳٪ بر روی این متغیر دارند؛ به عبارت دیگر این گویه ها ۶۷/۹۴۳٪ فضای مفهومی متغیر را پوشش می دهند و باتوجه به این مقدار بارعاملی که بالاتر از ۵۰٪ بوده می توان گفت متغیر مورد بررسی دارای اعتبار می باشد.

1. Validity
2. Face Validity
3. Construct Validity

قابلیت اعتماد (پایایی)^۱: شاخص پایایی کل مقیاس آماره ای است به نام آلفای (کرونباخ) که دامنه آن از ۰ تا ۱ است. هر چه آلفا بیشتر باشد پایایی مقیاس بیشتر خواهد بود. طبق قاعده تجربی، آلفا دست کم باید ۰/۷۰ باشد تا بتوان مقیاس را دارای پایایی دانست (همان منبع، ۲۵۳). نتایج آزمون آلفای کرونباخ در جدول ۱ ارائه شده است.

جدول ۱. نتایج آزمون آلفای کرونباخ

متغیرها	نوع متغیرها	تعداد گویه‌ها	ضریب آلفا
گرایش به تعاونیها	وابسته	۱۵	۰/۷۲
مشارکت اجتماعی	مستقل	۸	۰/۷۷
اعتماد اجتماعی	مستقل	۱۰	۰/۷۱
انسجام اجتماعی	مستقل	۷	۰/۷۳
ارضای نیازها	مستقل	۶	۰/۸۰

مأخذ: یافته‌های تحقیق

استنتاج آماری

تجزیه و تحلیل داده‌ها در این تحقیق شامل سه بخش تجزیه و تحلیل توصیفی (تحلیل‌های یک متغیره)، تجزیه و تحلیل علی (تحلیل‌های دو متغیره) و رگرسیون (تحلیل‌های چند متغیره) می‌باشد. نتایج این سه بخش از مطالعه در جدول ۱ تا ۱۴ ارائه شده است.

جدول ۲. توزیع فراوانی حجم نمونه مورد مطالعه بر حسب سن به تفکیک دانشگاه محل تحصیل

جمع	سن				فراوانی	دانشگاه
	بالاتر از ۳۱ سال	۲۶-۳۰ سال	۲۱-۲۵ سال	کمتر از ۲۰ سال		
۳۷۸	۳۷	۶۳	۱۷۵	۱۰۳	فراوانی	دانشگاه آزاد
۵۰/۰	۴/۹	۸/۳	۲۳/۲	۱۳/۶	درصد	
۳۷۸	۰	۵۱	۱۸۱	۱۴۶	فراوانی	دانشگاه دولتی
۵۰/۰	۰	۶/۸	۲۳/۹	۱۹/۳	درصد	
۷۵۶	۳۷	۱۱۴	۳۵۶	۲۴۹		جمع
۱۰۰/۰	۴/۹	۱۵/۱	۴۷/۱	۳۲/۹		

مأخذ: یافته‌های تحقیق

1. Reliability

جدول ۳. توزیع فراوانی بر حسب وضعیت تأهل به تفکیک دانشگاه

جمع	وضعیت تأهل		فراوانی	دانشگاه
	متأهل	مجرد		
۳۷۸	۲۰۲	۱۷۶	فراوانی	دانشگاه آزاد
۵۰/۰	۲۶/۷	۲۳/۳	درصد	
۳۷۸	۱۸	۳۶۰	فراوانی	دانشگاه دولتی
۵۰/۰	۲/۴	۴۶/۶	درصد	
۷۵۶	۲۲۰	۵۳۶		جمع
۱۰۰	۲۹/۱	۷۰/۹		

مأخذ: یافته‌های تحقیق

جدول ۴. توزیع فراوانی حجم نمونه بر حسب جنس به تفکیک دانشگاه

جمع	جنس		فراوانی	دانشگاه
	زن	مرد		
۳۷۸	۱۶۳	۲۱۵	فراوانی	دانشگاه آزاد
۵۰/۰	۲۱/۶	۲۸/۴	درصد	
۳۷۸	۲۰۸	۱۷۰	فراوانی	دانشگاه دولتی
۵۰/۰	۲۷/۵	۲۲/۵	درصد	
۷۵۶	۳۷۱	۳۸۵		جمع
۱۰۰/۰	۴۹/۱	۵۰/۹		

مأخذ: یافته‌های تحقیق

جدول ۵. توزیع فراوانی حجم نمونه مورد مطالعه بر حسب رشته تحصیلی به تفکیک دانشگاه

جمع	جنس				فراوانی	دانشگاه
	کشاورزی	علوم مهندسی	علوم پایه	علوم انسانی		
۳۷۸	۱۳	۵۶	۴۵	۲۶۴	فراوانی	دانشگاه آزاد
۵۰/۰	۱/۷	۷/۴	۶/۰	۳۴/۹	درصد	
۳۷۸	۶۵	۱۶۳	۱۳	۱۳۸	فراوانی	دانشگاه دولتی
۵۰/۰	۸/۵	۲۱/۵	۱/۷	۱۸/۳	درصد	
۷۵۶	۷۷	۲۱۹	۵۸	۴۰۲		جمع
۱۰۰/۰	۱۰/۲	۲۸/۹	۷/۷	۵۳/۲		

مأخذ: یافته‌های تحقیق

جدول ۶. توزیع فراوانی حجم نمونه مورد مطالعه بر حسب مقطع تحصیلی به تفکیک دانشگاه

جمع	مقطع تحصیلی				دانشگاه
	دکتر	کارشناسی ارشد	کارشناسی	کاردانی	
۳۷۸	۱۰	۲۷	۱۰۲	۲۳۹	فراوانی
۵۰/۰	۱/۳	۳/۶	۱۳/۵		درصد
۳۷۸	۱۴	۲۹	۳۱۵	۳۱/۶	فراوانی
۵۰/۰	۱/۹	۳/۷	۴۱/۷		درصد
۷۵۶	۲۴	۵۶	۴۱۷	۲۵۹	جمع
۱۰۰/۰	۳/۲	۷/۳	۵۵/۲	۳۴/۳	

مأخذ: یافته‌های تحقیق

جدول ۷. توزیع فراوانی حجم نمونه مورد مطالعه بر حسب وضعیت شغلی به تفکیک دانشگاه

جمع	وضعیت شغلی		دانشگاه
	غیر شاغل	شاغل	
۳۷۸	۲۷۲	۱۰۶	فراوانی
۵۰/۰	۳۶/۰	۱۴/۰	درصد
۳۷۸	۳۶۵	۱۳	فراوانی
۵۰/۰	۴۸/۳	۱/۷	درصد
۷۵۶	۶۳۷	۱۱۹	جمع
۱۰۰/۰	۸۴/۳	۱۵/۷	

مأخذ: یافته‌های تحقیق

جدول ۸. توزیع فراوانی حجم نمونه مورد مطالعه بر حسب درآمد به تفکیک دانشگاه

جمع	درآمد شاغلان				فرآوانی	دانشگاه
	بیشتر از ۴۰۱ هزار تومان	۴۰۰-۲۰۱ هزار تومان	هزار تومان	غیر شاغل		
۳۷۸	۱۱	۶۸	۱	۲۹۸	فرآوانی	دانشگاه آزاد
۵۰/۰	۱/۵	۹/۰	۰/۱	۳۹/۴	درصد	
۳۷۸	۰	۱۳	۰	۳۶۵	فرآوانی	دانشگاه دولتی
۵۰/۰	۰	۱/۷	۰	۴۸/۳	درصد	
۷۵۶	۱۱	۸۱	۱	۶۶۳	جمع	
۱۰۰/۰	۱/۵	۱۰/۷	۰/۱	۸۷/۷		

مأخذ: یافته‌های تحقیق

جدول ۹. توزیع فراوانی حجم نمونه بر حسب گرایش به عضویت در تعاونیهای اشتغالزا به

تفکیک دانشگاه محل تحصیل

جمع	گرایش به عضویت در تعاونیهای اشتغالزا			فرآوانی	دانشگاه
	بالا	متوسط	پایین		
۳۷۸	۲۰	۷۳	۲۸۵	فرآوانی	دانشگاه آزاد
۵۰/۰	۲/۶	۹/۷	۳۷/۷	درصد	
۳۷۸	۱۱	۱۶۲	۲۰۵	فرآوانی	دانشگاه دولتی
۵۰/۰	۱/۵	۲۱/۴	۲۷/۱	درصد	
۷۵۶	۳۱	۲۳۵	۴۹۰	جمع	
۱۰۰/۰	۴/۱	۳۱/۱	۶۴/۸		

مأخذ: یافته‌های تحقیق

جدول ۱۰. توزیع فراوانی حجم نمونه مورد مطالعه بر حسب اعتماد اجتماعی به تفکیک

دانشگاه محل تحصیل

جمع	میزان اعتماد اجتماعی			دانشگاه
	بالا	متوسط	پایین	
۳۷۸	۱۳۴	۲۱۶	۲۸	فراوانی
۵۰/۰	۱۷/۷	۲۸/۶	۳/۷	درصد
۳۷۸	۵۳	۲۴۶	۷۹	فراوانی
۵۰/۰	۷/۰	۳۲/۵	۱۰/۵	درصد
۷۵۶	۱۸۷	۴۶۲	۱۰۷	جمع
۱۰۰/۰	۲۴/۷	۶۱/۱	۱۴/۲	

مأخذ: یافته‌های تحقیق

جدول ۱۱. توزیع فراوانی حجم نمونه مورد مطالعه بر حسب مشارکت اجتماعی به تفکیک

دانشگاه محل تحصیل

جمع	میزان مشارکت اجتماعی			دانشگاه
	بالا	متوسط	پایین	
۳۷۸	۱۹۸	۱۲۸	۵۲	فراوانی
۵۰/۰	۲۶/۲	۱۶/۹	۶/۹	درصد
۳۷۸	۹۱	۲۵۲	۳۵	فراوانی
۵۰/۰	۱۲/۱	۳۳/۳	۴/۶	درصد
۷۵۶	۲۸۹	۳۸۰	۸۷	جمع
۱۰۰/۰	۳۸/۳	۵۰/۲	۱۱/۵	

مأخذ: یافته‌های تحقیق

جدول ۱۲. توزیع فراوانی حجم نمونه مورد مطالعه بر حسب انسجام اجتماعی به تفکیک

دانشگاه محل تحصیل

جمع	میزان انسجام اجتماعی				دانشگاه
	بالا	متوسط	پایین		
۳۷۸	۲۳۲	۱۴۶	۰	فراوانی	دانشگاه آزاد
۵۰/۰	۳۰/۷	۱۹/۳	۰	درصد	
۳۷۸	۲۴۸	۱۱۵	۱۵	فراوانی	دانشگاه دولتی
۵۰/۰	۳۲/۸	۱۵/۲	۲/۰	درصد	
۷۵۶	۴۸۰	۲۶۱	۱۵		جمع
۱۰۰/۰	۶۳/۵	۳۴/۵	۲/۰		

مأخذ: یافته‌های تحقیق

جدول ۱۳. توزیع فراوانی حجم نمونه مورد مطالعه بر حسب میزان ارضای نیازها به تفکیک

دانشگاه محل تحصیل

جمع	میزان ارضای نیازها				دانشگاه
	بالا	متوسط	پایین		
۳۷۸	۲۷۵	۹۴	۹	فراوانی	دانشگاه آزاد
۵۰/۰	۳۶/۴	۱۲/۴	۱/۲	درصد	
۳۷۸	۲۶۵	۹۴	۱۹	فراوانی	دانشگاه دولتی
۵۰/۰	۳۵/۱	۱۲/۴	۲/۵	درصد	
۷۵۶	۵۴۰	۱۸۸	۲۸		جمع
۱۰۰/۰	۷۱/۵	۲۴/۸	۳/۷		

مأخذ: یافته‌های تحقیق

جدول ۱۴. مقایسه گرایش به عضویت در تعاونیهای اشتغالزا در بین دو گروه از دانشجویان دانشگاه آزاد و دانشگاه دولتی

Group Statistics					
دانشگاه محل تحصیل	N	Mean	Std. Deviation	Std. Error Mean	
آزاد	378	58.3280	6.05530	.31145	گرایش به عضویت در
دولتی	378	55.7090	5.60835	.28846	تعاونی های اشتغالزا

Independent Samples Test									
	Levene's Test for Equality of Variances		t-test for Equality of Means						
	F	Sig.	t	df	Sig. (2-tailed)	Mean Difference	Std. Error Difference	95% Confidence Interval of the Difference	
								Lower	Upper
گرایش به عضویت در تعاونی های اشتغالزا	.693	.405	6.170	754	.000	2.61905	.42451	1.78568	3.45242
			6.170	749.610	.000	2.61905	.42451	1.78567	3.45243

مأخذ: یافته‌های تحقیق

با توجه به آزمون مقایسه میانگینها برای گروه های مستقل، بااطمینان بالای ۹۹٪ می‌توان گفت بین دو گروه (دانشجویان دانشگاه آزاد و دولتی) به لحاظ گرایش به عضویت در تعاونیهای اشتغالزا تفاوت معنی داری وجود دارد (جدول ۱۴). نمره گرایش به عضویت در تعاونیهای اشتغالزا در بین دانشجویان دانشگاه آزاد بالاتر از نمره دانشجویان دانشگاه دولتی می‌باشد و لذا فرض H_1 تأیید و فرض H_0 رد می‌گردد.

با توجه به آزمون فرضیه عوامل فردی در تحقیق حاضر، این نتایج به دست آمده است:

H_0 : نبود رابطه معنی دار H_1 : وجود رابطه معنی دار

سن و درآمد ..... H_0 ..... گرایش گروههای دانشجویی به

تعاونیهای اشتغالزا

جنس ..... H_1 ..... گرایش گروههای دانشجویی به

تعاونیهای اشتغالزا

وضعیت شغلی و تأهل، نوع دانشگاه، رشته و مقطع تحصیلی..... H_1 ..... گرایش گروههای دانشجویی به تعاونیهای اشتغالزا

آزمون فرضیه اعتماد اجتماعی و گرایش گروههای دانشجویی به تعاونیهای اشتغالزا

از بین حجم نمونه مورد مطالعه بین دانشجویان دانشگاه آزاد و دانشجویان دانشگاه دولتی اعتماد اجتماعی به تربیتدرین ۱۷/۷ درصد دانشجویان دانشگاه آزاد بالا و درحالی که درین ۷ درصد دانشجویان دانشگاه دولتی بالا می باشد (جدول ۱۰).

با توجه به آزمون T-test می توان گفت که اعتماد اجتماعی در بین دانشجویان دانشگاه آزاد بالاتر از دانشجویان دانشگاه دولتی می باشد. بر اساس نتایج به دست آمده از آزمون ضریب همبستگی پیرسون، بین اعتماد اجتماعی و گرایش به عضویت در تعاونیهای اشتغالزا رابطه معنی دار ($p= 0.400$) وجود دارد که این رابطه مثبت، مستقیم و افزایشده می باشد، بدین معنی که هر قدر میزان اعتماد اجتماعی افزایش یابد به همان میزان نیز گرایش به عضویت در تعاونیهای اشتغالزا افزایش می یابد و برعکس.

اعتماد اجتماعی..... H_1 ..... گرایش گروههای دانشجویی به تعاونیهای اشتغالزا

آزمون فرضیه مشارکت اجتماعی و گرایش گروههای دانشجویی به تعاونیهای اشتغالزا

از بین حجم نمونه مورد مطالعه بین دانشجویان دانشگاه آزاد و دانشجویان دانشگاه دولتی مشارکت اجتماعی دربین ۲۶/۲ درصد دانشجویان دانشگاه آزاد و ۱۲/۱ درصد دانشجویان دانشگاه دولتی بالاست (جدول ۱۱).

با توجه به آزمون T-test می توان گفت مشارکت اجتماعی در بین دانشجویان دانشگاه آزاد بالاتر از دانشجویان دانشگاه دولتی می باشد. بر اساس نتایج به دست آمده از آزمون ضریب همبستگی پیرسون، بین مشارکت اجتماعی و گرایش به عضویت در تعاونیهای اشتغالزا رابطه معنی دار ($p= 0.347$) وجود دارد که این رابطه مثبت، مستقیم و افزایشده می باشد، بدین معنی که هر قدر میزان مشارکت اجتماعی افزایش یابد به همان میزان نیز گرایش به عضویت در تعاونیها افزایش می یابد و برعکس.

مشارکت اجتماعی.....H1.....گرایش گروههای دانشجویی به تعاونیهای اشتغالزا

آزمون فرضیه انسجام اجتماعی و گرایش گروههای دانشجویی به تعاونیهای اشتغالزا

از بین حجم نمونه مورد مطالعه بین دانشجویان دانشگاه آزاد و دانشجویان دانشگاه دولتی انسجام اجتماعی در بین ۳۰/۷ درصد دانشجویان دانشگاه آزاد و ۳۲/۸ درصد دانشجویان دانشگاه دولتی بالا می باشد (جدول ۱۲). در بین دانشجویان دانشگاه آزاد انسجام اجتماعی پایین وجود ندارد در حالی که در بین ۲ درصد دانشجویان دانشگاه دولتی انسجام اجتماعی پایین است.

با توجه به آزمون T-test برای گروه های مستقل می توان گفت بین دو گروه به لحاظ انسجام اجتماعی تفاوت معنی داری وجود ندارد. براساس نتایج به دست آمده از آزمون ضریب همبستگی پیرسون، بین انسجام اجتماعی و گرایش به عضویت در تعاونیهای اشتغالزا رابطه معنی دار ($p=0/326$) وجود دارد که این رابطه مثبت، مستقیم و افزایشی می باشد، بدین معنی که هر قدر میزان انسجام اجتماعی افزایش یابد به همان میزان نیز گرایش به عضویت در تعاونیهای اشتغالزا افزایش می یابد و برعکس.

انسجام اجتماعی.....H1.....گرایش گروههای دانشجویی به تعاونیهای اشتغالزا

آزمون فرضیه ارضای نیازها و گرایش گروههای دانشجویی به تعاونیهای اشتغالزا

از بین حجم نمونه مورد مطالعه بین دانشجویان دانشگاه آزاد و دانشجویان دانشگاه دولتی میزان ارضای نیازها در بین ۳۶/۴ درصد دانشجویان دانشگاه آزاد و ۳۵/۱ درصد دانشجویان دانشگاه دولتی بالا می باشد .

با توجه به آزمون T-test می توان گفت میزان ارضای نیازها در بین دانشجویان دانشگاه آزاد بالاتر از دانشجویان دانشگاه دولتی می باشد. بر اساس نتایج به دست آمده از آزمون ضریب همبستگی پیرسون، بین میزان ارضای نیازها و گرایش به عضویت در تعاونیهای اشتغالزا

رابطه معنی دار ($p=0/486$) وجود دارد که این رابطه مثبت، مستقیم و افزایشی می باشد، بدین معنی که هر قدر میزان ارضای نیازها افزایش یابد به همان میزان نیز گرایش به عضویت در تعاونیهای اشتغالزا افزایش می یابد و برعکس.

ارضای نیازها.....H1.....گرایش گروههای دانشجویی به تعاونیهای اشتغالزا

استنتاج تئوریک

با توجه به چارچوب تئوریک، در جهت تحقق اهداف تحقیق می توان چنین نتیجه گرفت: همان طور که پارسونز معتقد است کنشهای افراد جامعه تحت تأثیر ارزشهای فرهنگی موجود در آن جامعه است ضمن اینکه کنشها را برخلاف رفتار ارادی می داند و نه جبری، می توان نتیجه گرفت از آنجا که یکی از ارزشهای مسلط جامعه ما تعاون و همیاری در جامعه است، افزایش مشارکت در جامعه موجب افزایش گرایش به فعالیتهای تعاونی خواهد شد. دور کهایم نیز وجود اعتقادات مشترک را عامل بقا و استمرار جوامع می داند. او معتقد است جمعیتهایی که درجه توافقشان بالاست در مقایسه با گروه هایی که توافق گروهی شان ضعیف است رفتار انحرافی کمتری از خود نشان می دهند؛ در واقع بالا بودن میزان انسجام اجتماعی سبب کاهش آسیبهای اجتماعی خواهد شد. همچنین بررسی نظریه های موجود در زمینه تعاون از جانب نظریه پردازانی چون رابرت اون، لویی بلان، شارل فوریه و ... نشان می دهند که تأکید همه آنها بر اهمیت تعاون و پیامدهای مثبت آن موجبات بهبود شرایط اجتماعی را فراهم خواهد کرد؛ به این صورت که تعاونیها با ایجاد اشتغالزایی، از بین بردن واسطه ها و دلالتها سبب پیشگیری از انحصار، احتکار و تورم می شوند، با جلوگیری از تمرکز ثروت در دست گروهی خاص سبب تحقق عدالت اجتماعی می گردند و در نهایت توسعه و تحکیم مشارکت و تعاون عمومی در میان مردم را فراهم می آورند.

پیشنهادها

- با توجه به نقش مهم آموزش در این زمینه ضرورت دارد وزارت تعاون و ادارات کل تعاون استانها نسبت به برنامه ریزی برای ترویج مفهوم تعاون در میان دانشجویان اقدام نمایند. این امر می تواند با برگزاری نمایشگاه هایی از توانمندی تعاونیها در دانشگاه ها، نشستهای دانشجویی و سمینارهای علمی انجام شود که حضور مدیران بخش تعاون در این جلسات در افزایش آگاهی دانشجویان نیز می تواند مفید واقع شود.
- جهت افزایش مشارکت اجتماعی، برگزاری تورهای علمی و بازدیدهای دانشجویان از شرکتهای تعاونی اشتغالزای موفق می تواند نقش مؤثری داشته باشد.
- از آنجا که نقش اعتماد اجتماعی در گرایش دانشجویان به تعاون مؤثر ارزیابی شد، با نظارت بر عملکرد تعاونیها و تلاش در جهت رفع مشکلات تعاونیهایی که گسترش دامنه مشکلات آنها در جامعه موجب بدبینی نسبت به کلیت مفهوم تعاون شده است، می توان اقدامات مفیدی در این زمینه انجام داد.
- در جهت افزایش انسجام اجتماعی در بین دانشجویان می توان با ساماندهی فعالیتهای سیاسی و خطی و همچنین حفظ و تقویت مناسک و شعائر مذهبی میان دانشجویان میزان تعامل و تعاون اجتماعی را بالا برد.
- با توجه به نقش مثبت ارضای نیازها در گرایش دانشجویان به تعاونیها، ارزیابی منفی از نابرابرانه بودن و عدم تساوی امکانات و دستیابی به فرصتهای متعدد فردی، اجتماعی، اقتصادی و... زمینه ساز بروز شرایطی همچون احساس بی عدالتی و محرومیت نسبی می گردد که این متغیرها از عناصر مهم کاهش امیدواری به ارضای نیاز هستند. در این راستا پیشنهاد می شود دست اندرکاران مربوط اقدامات مؤثری در جهت ممانعت از رشد فاصله طبقاتی و ایجاد شرایطی انجام دهند که امکان تحرک اجتماعی برابر را برای همه فراهم کند.
- با توجه به سرمایه های اندک دانشجویان برای ایجاد تعاونیها لازم است در جهت کاهش ریسک و ایجاد انگیزه حمایتیهای بیشتری از جانب دولت شامل حال آنها شود.

منابع

۱. ازکیا، مصطفی و غلامرضا غفاری (۱۳۸۰)، بررسی رابطه بین انسجام اجتماعی و مشارکت اجتماعی سازمان یافته روستاییان در نواحی روستایی شهرستان کاشان، *اقتصاد کشاورزی و توسعه*، سال نهم، شماره ۳۶.
۲. امیرکافی، مهدی (۱۳۷۵)، اعتماد اجتماعی، پایان نامه کارشناسی ارشد، دانشکده ادبیات و علوم انسانی، دانشگاه شهید بهشتی.
۳. امیرکافی، مهدی (۱۳۸۰)، اعتماد اجتماعی و عوامل مؤثر بر آن، نمایه پژوهشی، سال پنجم، شماره ۱۸، وزارت فرهنگ و ارشاد اسلامی.
۴. بنی فاطمه، حسین (۱۳۸۱)، بررسی نقش شرکتهای تعاونی بهداشتی و درمانی آذربایجان شرقی در اشتغال فارغ التحصیلان رشته های پزشکی، معاونت تحقیقات، آموزش و ترویج، وزارت تعاون.
۵. دواس، دی.ای (۱۳۸۷)، پیمایش در تحقیقات اجتماعی، ترجمه هوشنگ نایی، نشر نی، تهران.
۵. رفیع پور، فرامرز (۱۳۷۴)، جامعه روستایی و نیازهای آن، شرکت سهامی انتشار، تهران.
۶. طالب، مهدی (۱۳۷۴)، اصول و اندیشه های تعاونی، انتشارات دانشگاه تهران، تهران.
۷. طهماسبی گنجور، طاهره و علی اکبر لبافی (۱۳۸۴)، تعاون و تأثیر آن بر بیکاری فارغ التحصیلان دانشگاه، *مجله کار و جامعه*، شماره ۶۳.
۸. عسگری، جعفر (۱۳۷۹)، تحلیلی بر وضعیت اشتغال در کشور تحت عنوان راهکارهای تعاونی برای اشتغال فارغ التحصیلان دانشگاهها، معاونت تحقیقات، آموزش و ترویج، وزارت تعاون.
۹. علوی تبار، علیرضا (۱۳۷۹)، بررسی الگوی مشارکت شهروندان در اداره امور شهرها، انتشارات سازمان شهرداری های کشور، تهران.
۱۰. قاسمی پویا، اقبال (۱۳۸۰)، مشارکت مردمی در آموزش و پرورش، پژوهشکده تعلیم و تربیت، چاپ اول.
۱۱. قمریان، رضا و حمید رضا بابایی (۱۳۸۲)، بررسی موانع و مشکلات ایجاد تعاونی های فارغ التحصیلان و متخصصان در استان همدان، وزارت تعاون، معاونت تحقیقات، آموزش و ترویج.

۱۲. قویدل، صالح (۱۳۸۷)، خوداشتغالی در مقابل بیکاری (مورد ایران)، فصلنامه پژوهشهای اقتصادی، سال هشتم، شماره اول.
۱۳. کاتب، بابک (۱۳۸۰)، بررسی زمینه یابی تشکیل تعاونی های مولد و اشتغال زا برای جوانان با تأکید بر اشتغال دانشجویان و فارغ التحصیلان دانشگاه‌ها، معاونت تحقیقات، آموزش و ترویج، وزارت تعاون.
۱۳. کوزر، لوئیس (۱۳۸۶)، زندگی و اندیشه بزرگان جامعه شناسی، ترجمه محسن ثلاثی، انتشارات علمی، تهران.
۱۴. هیکس، هربرت جی و گولت دی. سی (۱۳۷۷)، تئوری های سازمان مدیریت، ترجمه دکتر گوئل کهن، نشر دوران، تهران.
۱۵. یزدان پناه، لیلا و فاطمه صمدیان (۱۳۸۷)، تأثیر ویژگی های فردی و اجتماعی بر مشارکت اجتماعی زنان کرمانی، مطالعات زنان، سال ۶، شماره ۲.